

EVALUĂRI TEOLOGICE ASUPRA PERICOLULUI FUNDAMENTALISMULUI RELIGIOS

Preot lect. dr. Radu Bogdan

RELIGIOUS FOUNDATIONS OF WORLD TERRORISM. EXISTING RELATIONSHIPS BETWEEN TERRORIST ACTS AND THE ISLAMIC DOCTRINE

Abstract: Although the majority of religions are promoters of peace, religion continues to thrive as the main generator of certain armed conflicts.

The terrorist attempted attacks and armed conflicts during the past years are mostly of religious origin. The Islamic religion has, however, distinguished itself in this matter. It relates to the conflicts in Kosovo and in Chechnya involving Muslims and Christian Orthodox people, in Kashmir, between Muslims and Hindus, and in East Timor, between Muslims and Catholics and many others (Iraq, Afghanistan etc.).

Keywords: terrorist, religions, Islamic, muslims

Cu toate că majoritatea religiilor promovează pacea, religia rămâne pe mai departe cauza generatoare a anumitor conflicte armate. Principalele riscuri la adresa securității, din perspectiva religioasă sunt:

- 1) existența într-un spațiu a unor puternice discriminări religioase;
- 2) combinarea discriminărilor religioase cu cele etnico-culturale și politice și cu decalajele economico-sociale;
- 3) prozelitismul religios agresiv și violent;
- 4) fundamentalismul religios, cu precădere, islamic.

Atentatele teroriste și conflictele armate din ultimii ani sunt în cea mai mare proporție de sorginte religioasă. În cadrul acestora s-a evidențiat cu precădere religia islamică. Este vorba despre conflictele din Kosovo și din Cecenia între musulmani și creștinii ortodocși, din Cașmir, între musulmani și hinduși, și în Timorul de Est, între musulmani și catolici și multe altele (Irak, Afganistan etc).

Psihologia acțiunilor teroriste săvârșite de musulmani este contrară vocației islamului. În acest sens se cuvine să facem următoarea observație vis-a-vis de semnificația termenilor *islam* și *islamism*.

Islamul reprezintă *religia islamică* sau cu alte cuvinte mahomedanismul (termen arhaic, ieșit din uz), religia întemeiată de către profetul Mahomed (567/572-632) - „Cel lăudat”¹. Termenul *islam* provine de la verbul *aslama* = a se supune, iar termenul de *musulman* este de fapt participiul verbului *aslama*, însemnând *supus*, desigur lui Allah². De asemenea, verbul *aslama* este derivat de la rădăcina *slm* care semnifică *desăvârșire, pace, sănătate, tihnă*. În consecință, interpretarea dată termenului *islam* este aceea de „aflare a păcii în Dumnezeu”.

Islamismul, termen inventat de Voltaire, se referă la latura extremistă a islamului politic. Astăzi, în societatea arabă, atât religia este folosită în scopuri politice, cât și politica este folosită în scopuri religioase, încât integrismul religios a devenit „ideologia” cea mai mobilizatoare într-o societate lăsată pradă tuturor convulsiilor. *Islamismul fundamentalist* se referă la întreaga mișcare politico-religioasă care cheamă la o societate în care *legea religioasă* să fie respectată în toate implicațiile ei.

Afirmăm mai sus faptul că psihologia acțiunilor teroriste săvârșite de musulmani este contrară vocației islamului. Acest fapt este evident dacă avem în vedere semnificația termenului *islam*.

În acest sens, ne vom opri atenția, în cele ce urmează, asupra învățăturii profetului Mahomed, așa cum rezultă ea din *Coran*, cartea sfântă a musulmanilor.

Mahomed predica imanența Judecării, reamintind în permanență faptul că înaintea lui Dumnezeu omul va fi singur, scoțând astfel în evidență deșertăciunea religioasă a relațiilor tribale. Prin teologia sa, profetul reintegra adepții săi într-o nouă comunitate, de factură religioasă, pe nume *umma*³. Astfel, Mahomed a creat națiunea arabă, permițând ca această națiune să-și extindă comunitatea credincioșilor peste frontierele etnice și rasiale⁴.

În sensul acesta, Mahomed a pornit războaie, în numele lui Allah, împotriva păgânilor, pentru victoria deplină a monoteismului. Trebuie însă precizat faptul că în campaniile sale împotriva triburilor nomade, Mahomed a învins, de cele mai multe ori, prin negocieri abile decât prin luptă⁵.

¹ C. F. Potter, *Fondatori de mari religii*, Ed. Prietenii cărții, București, 2000, p. 205.

² Pr. Conf. Dr. Alexandru Stan, Prof. Dr. Remus Rus, *Istoria religiilor*, Ed. Institutului biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991, p. 287.

³ Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase, vol III*, Ed. Universitas, Chișinău, 1992, p. 85.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

Observăm așadar că Mahomed a ales cucerirea pe cale amiabilă, nu prin forță, scopul său fiind acela de răspândire a monoteismului islamic, și în nici un caz, acela de exterminare a persoanelor păgâne. Acest fapt se regăsește foarte bine subliniat în *Coran*.

Coranul, în arabă Quran, înseamnă *recitare*. *Coranul* a fost păstrat de-a lungul timpului prin memorarea întregului text, cuvânt cu cuvânt. Despre acesta se spune că a fost revelat profetului Muhammad de către îngerul Gabriel (arhanghelul Gavril), în numeroase ocazii între anii 610 și 632 (anul morții lui Mahomed).

Coranul are 114 capitole sau *sure*, toate formate din versete, în total 6219⁶. Atentatele teroriste așezate sub conceptul de „război sfânt”, nu își au justificarea în *Coran*. Războiul sfânt este întemeiat pe prezumpția legitimității luptei în numele unei religii împotriva altei religii. Cu toate acestea nu există nici un verset coranic care să permită sau să autorizeze agresiunea unei persoane, datorită apartenenței la o altă religie: „Nu este cu puțință silirea la credință! Răzvedită este deosebirea dintre calea cea dreaptă și rătăcire, iar acela care se leapădă de Taghut și crede în Allah, acela s-a prins de cea mai trainică toartă [Islamul], care nu se sparge niciodată. Și Allah este Cel care Aude, Atoateștiutor [Sami', 'Alim].” (*Sura Al-Baqara: 256*); „Deci îndeamnă! Tu ești numai un îndemnător, Tu nu ai putere asupra lor [ca să-i silești la credință].” (*Sura Al-Ghașiya: 21 - 22*); „Și de-ar fi voit Domnul tău, toți cei de pe pământ ar fi crezut laolaltă! Și oare tu îi silești pe oameni *ca să fie credincioși? Nu poate niciun suflet să creadă decât cu voia lui Allah.*” (*Sura Yunus: 93*); „Spune: «Adevărul vine de la Domnul vostru! Cine voiește să creadă și cine voiește să nu creadă!»” (*Sura Al-Kahf: 29*).

În islam permisiunea de a lupta a fost acordată nu din cauza convingerilor religioase ale adversarilor, ci din cauza agresiunii sau a opresiunii sistematice exercitată de către ei, opțiunea religioasă constituind un epifenomen accidental și nu cauza luptei: „Luptați pe calea lui Allah împotriva acelor care se luptă cu voi, dar nu începeți voi lupta, căci Allah nu-i iubește pe cei care încep lupte!” „Li s-a îngăduit [să se apere] acelor care sunt atacați, căci ei sunt nedreptățiți. Iar Allah este în stare să îi ajute pe aceia care au fost scoși din căminele lor pe nedrept, pentru că ei au zis: «Domnul nostru este Allah!» Și de nu i-ar opri Allah pe oameni, pe unii prin alții, ar fi dărâmate chiliile, bisericile, templele și moscheile în care numele lui Allah este pomenit atât de mult. Allah îi ajută neîndoielnic aceluia care-L ajută pe El, Allah este Tare [și] Puternic [Qawiyy, 'Aziz].” (*Sura Al-Hajj: 39 - 40*). (*Sura Al-Baqara: 190 - 194*).

Din versetele coranice de mai sus se poate observa fundamentul religios pe care se întemeiază *jihadul*. În cazul islamicilor religia este cea care reprezintă criteriul legal după care se organizează viața socială, politică, economică,

⁶ *Ibidem*.

dar și cea militară. Doctrina islamului se regăsește în modul de manifestare al musulmanilor. Întreaga viață politică este guvernată de învățătura sfântă a *Coranului*.

Chiar dacă în esență religia islamului este formulată în termenii enunțați mai sus, grupările extremiste interpretează eronat învățătura Coranului, desigur, pentru a-și argumenta în felul acesta actele teroriste, care în esența lor ținesc de fapt scopuri politice și economice.

Astfel, ideile de război sfânt și Paradis promis celor care vor muri cu arma în mână sunt prezente încă de la începuturile Islamului. Putem spune că, pe lângă folosirea tuturor tehnologiilor noi apărute, terorismul folosește, ca armă principală, omul. Omul inteligent, omul fanatic, omul misionar care, în numele unor convingeri ce nu pot fi zdruncinate ușor, este în stare de orice sacrificiu și, mai ales, este în stare să inventeze mijloace de acțiune inteligente și deosebit de eficiente, întrucât el pune în ceea ce face toată religia și toată ființa lui. Asemenea oameni nu pot fi ușor opriți.

Fenomenul terorist din zona Orientului Mijlociu și Apropiat este întreținut și exacerbă de mișcarea fundamentalist-islamică, ce militează, printre altele, pentru instaurarea unui stat islamic mondial. Elementele cele mai radicale din această mișcare propovăduiesc, în acest scop, ideea de „Jihad Islamic”, admitând ca „logice și inevitabile” acțiunile teroriste și de atentat pe lângă organizația *Frații musulmani* fondată în Egipt încă din 1928. În epoca actuală au luat ființă și alte organizații teroriste extrem de periculoase, printre care cele mai semnificative sunt: *Hesbollah*, *Hamas*, *Jihadul Islamic Palestinian* și grupările din Algeria și Egipt, precum și organizația *Al Qaeda*.

Terorismul actual este unul de tip catastrofal care a depășit orice limită a raționalității. El vizează valori fundamentale ale unei anumite civilizații, fiind îndreptat asupra întregii omeniri.

Fenomenul terorist internațional constituie una dintre principalele amenințări la adresa societății umane și a stării de siguranță națională a statelor lumii, continuând să reprezinte un pericol social deosebit de grav, atât pentru structura și coeziunea socială, cât și pentru securitatea indivizilor și a statelor. Analiza evoluției fenomenului la scară mondială relevă că în anul 2001 acesta a înregistrat o creștere spre sfârșitul anului, când s-au consumat evenimentele tragice din SUA, din 11 septembrie 2001, evidențiindu-se că, reorientarea terorismului spre ținte din aviația civilă reprezintă, în continuare, un risc deosebit, iar consecințele actelor ilicite asupra securității aeronautice pot fi devastatoare.

Țintele vizate aparțin de domenii de activitate diferite, ceea ce demonstrează că obiectivele organizațiilor teroriste și scopurile urmărite de acestea sunt foarte diverse: foști sau actuali conducători ai unor state; demnitari ai administrației publice centrale sau locale (miniștri, magistrați, consilieri, alți funcționari publici etc.); diplomați, inclusiv, atașați militari; funcționari

internaționali, membri ai forțelor ONU sau NATO; lideri politici și consilieri ai acestora; cadre militare și polițiști, îndeosebi, din rândul celor care ocupau ori au deținut funcții de conducere; parlamentari; oameni de afaceri; turiști; ziariști și alții.

Din punct de vedere al tipurilor de acțiuni teroriste întreprinse, putem afirma că acestea s-au diversificat, ponderea fiind deținută de cele în care s-au utilizat explozivi și armament de diferite categorii și calibre, „elementul de noutate constând în faptul că pentru comiterea de asemenea acte s-a recurs la folosirea avioanelor de transport de persoane, ca vectori de distrugere a țintelor vizate, efectele obținute fiind devastatoare și spectaculoase”⁷.

Amploarea unor confruntări de diverse nuanțe, cu precădere etnice și religioase, din unele state sau zone de conflict ale lumii, a generat, în ultimii ani, numeroase acte de terorism, soldate cu un număr mare de victime și distrugeri materiale importante, precum și cu menținerea și dezvoltarea la noi dimensiuni a climatului de panică, provocat premeditat prin amenințare și intimidare.

Deși există organizații teroriste pe aproape toate continentele lumii cu diverse forme de manifestare, forma cea mai dură a terorismului are la bază extremismul religios, în special extremismul fundamentalist-islamic. Acesta prezintă un focar de maximă intensitate îndeosebi în zona Orientului Mijlociu. În contextul actual, principalele organizații și grupări teroriste fundamentalist-islamice vizează sporirea efectelor actelor teroriste comise, dorind să demonstreze că măsurile de prevenire și contracarare, tot mai ofensive, adoptate la nivelul comunității mondiale, prin crearea unor organisme internaționale, precum și de către statele confruntate cu acest fenomen nu le provoacă nicidecum teama scontată, ci dimpotrivă.

Factorii care au generat schimbările modului de abordare a acestui fenomen sunt în esență următorii: dezintegrarea *Uniunii Sovietice*; schimbarea motivațiilor teroriștilor; proliferarea tehnologiei armelor de distrugere în masă; creșterea accesului la informații și tehnologia informației; centralizarea alertă a componentelor vitale ale infrastructurii naționale, care a condus la creșterea vulnerabilității acesteia la atacuri teroriste.

Studiul ultimelor evenimente identifică diverse metode prin care grupările teroriste încearcă să-și atingă scopurile, dintre acestea delimitându-se câteva, care sunt folosite frecvent de majoritatea grupurilor teroriste: provocarea de acte de dezordine și tulburarea ordinii publice; amenințări și alarme false; sabotaje în scop terorist; acțiuni militare de diversiune de tip comando; provocarea unor avarii (explozii, incendii); ocuparea sediilor unor instituții de stat; răpirea, luarea de ostatici, sechestrarea de persoane; atacul armat asupra persoanelor și obiectivelor; atacul de la distanță prin propulsarea unor mijloace

⁷ Claval Paul, *Geopolitică și Geostrategie. Gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea*, Editura Corint, București, 2001.

și declanșarea de explozii; expedierea sau trimiterea de colete și scrisori capcană; folosirea teroriștilor sinucigași; deturnarea mijloacelor de transport aeriene, navale sau rutiere; infectarea unor suprafețe, medii, alimente, medicamente; perturbarea și dereglarea unor sisteme electronice în scop terorist.

Terorismul este inclus ca fiind una dintre principalele amenințări la adresa securității naționale și de Strategia de Securitate Națională a României. „*Combaterea factorilor de risc subsumați acesteia reprezintă o preocupare majoră a executivului român*”⁸. Față de evoluția amenințătoare a fenomenului terorist internațional, Guvernul României a adoptat Ordonanța de urgență nr.153/2001 pentru aplicarea Rezoluției nr.1373/2001 a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite privind combaterea terorismului internațional.

Terorismul este definit ca diferite acțiuni de violență, prin care persoane sau grupuri de persoane atentează la viața și la integritatea corporală sau a bunurilor unor demnitari, personalități politice, a membrilor de familie ai acestora; săvârșesc asemenea acte, împotriva unor grupări politice, organizații sociale, instituții, grupuri de persoane reunite, în mod organizat sau aflate, în mod întâmplător, în locuri sau localuri publice sau private. Dacă asemenea acte sunt îndreptate contra ordinii internaționale, atunci ele pun în pericol relațiile internaționale, constituie o amenințare directă împotriva păcii, pot crea tensiuni și înrăutăți relațiile dintre state, produc instabilitate într-o anumită zonă geografică ori situații de confruntări și-n orice caz, prejudiciază climatul internațional. Scopul urmărit, prin aceste acte, este să atragă atenția lumii asupra existenței teroriștilor și obiectivelor lor ori să tragă foloase materiale (asasinate și răpiri de persoane în vederea răscumpărării, incendieri și distrugerii etc.).

În perioada care a trecut, au fost comise acțiuni teroriste, îndreptate împotriva șefilor de stat, de guvern sau a altor oameni politici, instituții ori împotriva unor grupuri de persoane refugiate pe teritoriul unor state străine; dacă asemenea acțiuni sunt săvârșite cu ajutorul, încuviințarea sau știința altor state, aceste acte constituie *terorism de stat*: „Conducerile statelor care practică terorismul, poartă o gravă răspundere, nu numai pentru victimele pe care le fac și pentru consecințele care se pot declanșa, dar se fac vinovate și de violarea dreptului internațional”⁹.

Juriștii consideră că acțiunile teroriste sunt îndreptate împotriva ordinii juridice interne din statele respective, dar ele constituie, în ace-lași timp, și o infracțiune internațională. În fața unui asemenea pericol care, în secolul nostru a devenit un adevărat flagel, statele au luat o atitudine netă de respingere și hotărârea de a-l reprima, colaborând între ele în acest scop.

⁸ Strategia de securitate națională a României - adoptată prin Hotărârea nr. 36 în ședința comună a Camerei Deputaților și a Senatului din 18 decembrie 2001.

⁹ Laqueur, Walter, *Terorismul*, Editura Weidenfeld & Nicolson, Londra, 1977.

Teoria pe care o au rețele teroriste din categoria celor de tip *Al Qaeda*, aceste organizații religioase extremiste, este cu mult peste puterea de înțelegere a celor care nu fac parte din ele. Spre exemplu, cei din organizația lui *Hamas* nu consideră că autorul atacului ar fi comis suicid. El este perceput ca un „shahid”, adică un martir care a crezut în îndeplinirea unui ordin divin, *Jihad* sau *Război Sfânt* (astfel, acțiunea lui este numită în arabă *Istishihad*). Atacul sinuigaș aduce familiei shahidului recompense substanțiale. Cei mai mulți shahizi au un statut social scăzut. Shahidul își îmbunătățește după moarte statutul social și pe cel familiei sale, căruia i se aduce onoruri și laude și primește recompense financiare. Suplimentar la misiunea religioasă și recompensele pe care le primește familia, shahidul are și alte avantaje personale, conform credinței sale: viață eternă, permisiunea de a vedea fața lui Allah, dragostea a 72 de virgine care îl vor sluji în paradis, privilegiul de a promite viața în paradis pentru 70 din rudele sale.

Motivul cel mai adesea întâlnit pentru comiterea unor atacuri sinucigașe este fanatismul religios combinat cu extremismul naționalist și dorința de răzbunare, dar nu neapărat disperare personală. Cei mai mulți dintre cei care au comis astfel de atacuri erau studenți devotați în centrul de instruire fundamentalism-islamic din Gaza și West Bank conduse și finanțate de Hamas.

De obicei shahidul nu se oferă voluntar pentru misiune. Shahidul poate fi selecționat de profesorii din moschei și din centrul de instruire și apoi convins, antrenat și îndoctrinat. Înainte de a comite atacul el este convins că o face pentru o cauză demnă ce îi va aduce admirația lui Allah.

Cauzele apariției unor lideri fanatici trebuie căutate, în primul rând, în nivelul de trai foarte scăzut existent în multe state musulmane: Afganistan, Palestina, Irak, Iran, etc. Nemulțumirile populațiilor din aceste state au fost exploatate și folosite în scop personal de așa-zii lideri religioși; *Jihad*-ul a fost deseori interpretat nu doar ca un termen care semnifică războiul cauzat de conflicte de interes național, ci și de conflicte filosofice sau de tensiuni financiare.

Acțiunile teroriste sunt realizate de un grup mic de persoane (câteva zeci de mii) raportat la cei 1,1 și 1,2 miliarde de adepți fideli ai Islamului. Liderii acestui grup sunt „personalități” musulmane care dispun de fonduri apreciabile pentru subvenționarea acțiunilor teroriste. Teroriștii ca, Ayman al-Zawahri și Osama bin Laden au fixat drept obiectiv al Frontului pentru eliberarea locurilor sfinte ale Islamului, scoaterea teritoriilor arabe și musulmane de sub hegemonia americană și au lansat o mișcare de gherilă împotriva intereselor americane și israeliene, nu doar în lumea arabă, ci în întreaga lume.